

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΤΜΟΥ

Σχολικό Έτος : 2015-2016

Μάθημα : Ερευνητική εργασία (Project)

Τμήμα: Γ2 (Αρχάριοι)

Θέμα:

Σημαινουσες Προσωπικότητες της
Πάτμου

Μαθητές:

- ✚ Κανιαρός Χρυσόστομος
- ✚ Κωνσταντάς Κωνσταντίνος
- ✚ Μελιανού Νικολίνα
- ✚ Μπότση Θεολογία
- ✚ Μπουτσάι Τζοάννα
- ✚ Σκεμπέ Χριστοδούλη
- ✚ Χαιντάρι Χριστιάνα

Καθηγήτρια: Νικολιδάκη Στέλλα

Πρόλογος

Η εργασία αυτή πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη της καθηγήτριας Νικολιδάκη Στέλλας και εντάσσεται στα πλαίσια του μαθήματος της *Ερευνητικής εργασίας (Project)* για το Β' τετράμηνο του σχολικού έτους 2015 – 2016.

Στόχος της εργασίας αποτελεί η συλλογή βιογραφικών στοιχείων για την ζωή και το έργο ιδιαίτερα σημαντικών προσωπικοτήτων της Ελλάδας που γεννήθηκαν, έζησαν ή απλά εγκαταστάθηκαν στην διάρκεια της ζωής τους στο νησί της Πάτμου.

Σπουδαίων ανθρώπων, ανθρώπων διαφορετικών, ανθρώπων που οι ζωές τους επηρέασαν στο πέρασμα του χρόνου πολύ κόσμο και που τα ονόματά τους έμειναν ανεξίτηλα στην Ιστορία. Ανθρώπων, η δράση των οποίων ξεπέρασε τα όρια του νησιού και ήταν καθοριστική σε σημαντικές στιγμές της ιστορίας της χώρας.

Οι μαθητές του τμήματος Γ2:

 Κανιαρός Χρυσόστομος

 Κωνσταντάς Κωνσταντίνος

 Μελιανού Νικολίνα

 Μπότση Θεολογία

 Μπουτσαί Τζοάννα

 Σκεμπέ Χριστοδούλη

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαια	Σελίδες
» Εισαγωγή: Πως εργαστήκαμε	3
» Κεφάλαιο 1 ^ο : Αίβαζίδης Πλάτων	4
» Κεφάλαιο 2 ^ο : Θέμελης Δημήτριος	6
» Κεφάλαιο 3 ^ο : Άγιος Ιωάννης Θεολόγος	8
» Κεφάλαιο 4 ^ο : Μακάριος Καλογεράς	11
» Κεφάλαιο 5 ^ο : Ξάνθος Εμμανουήλ	17
» Κεφάλαιο 6 ^ο : Παγκώστας Θεόφιλος	23
» Κεφάλαιο 7 ^ο : Όσιος Χριστόδουλος	25
» Επίλογος	29
» Βιβλιογραφία	30

Εισαγωγή

Πως εργαστήκαμε

Τι πιο συναρπαστικό από το να γνωρίζεις κανείς την ιστορία σημαντικών περιόδων, μέσα από τη ζωή ή τα μάτια ανθρώπων που τις διαμόρφωσαν!

Η μελέτη της ιστορίας και βιογραφικών στοιχείων ιστορικών προσωπικοτήτων προσφέρει πληροφορίες για τη συμπεριφορά ανθρώπων και κοινωνιών μέσα στο χρόνο. Μας βοηθάει να καταγράψουμε και να αξιοποιήσουμε σκέψεις, αποφάσεις και ενέργειες ανθρώπων. Φωτίζει τις βαθύτερες πτυχές του ανθρώπου, αυτές που του δίνουν το κίνητρο να δημιουργήσει.

Στα πλαίσια της ερευνητικής εργασίας για το β' τετράμηνο του σχολικού έτους 2015-2016 και της οργάνωσης του τρόπου συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών εργαστήκαμε ως εξής:

Αρχικά αναζητήσαμε τις προσωπικότητες που ταυτίζονται με το νησί της Πάτμου. Που έχουν ως τόπο γέννησης ή που εγκαταστάθηκαν στη διάρκεια της ζωής τους στο νησί.

Αφού επιλέξαμε τα πρόσωπα με τα οποία θα ασχοληθούμε στην εργασία ο κάθε μαθητής ανέλαβε να συγκεντρώσει πληροφορίες για ένα από αυτά. Η συγκέντρωση και επεξεργασία των πληροφοριών έγινε στο εργαστήριο πληροφορικής καθώς και στα σπίτια των μαθητών.

Οι προσωπικότητες στις οποίες θα αναφερθούμε στην εργασία μας είναι:

- Ο Πλάτων Αϊβαζίδης (από τον μαθητή Κανιαρό Χρυσόστομο)
- Ο Δημήτριος Θέμελης (από την μαθήτρια Σκεμπέ Χριστοδούλη)
- Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος (από την μαθήτρια Μπουτσαΐ Τζοάννα)
- Ο Μακάριος Καλογεράς (από την μαθήτρια Χαϊντάρι Χριστιάνα)
- Ο Εμμανουήλ Ξάνθος (από τον μαθητή Κωνσταντά Κωνσταντίνο)
- Ο Θεόφιλος Παγκώστας (από την μαθήτρια Μπότση Θεολογία), και
- Ο Όσιος Χριστόδουλος (από την μαθήτρια Μελιανού Νικολίνα)

Κατόπιν, στο εργαστήριο πληροφορικής, διαμορφώσαμε παρουσίαση powerpoint που συνοδεύει την γραπτή μας εργασία.

Κεφάλαιο 1^ο

Αϊβαζίδης Πλάτων

Ο Άγιος Πλάτωνας Αϊβαζίδης γεννήθηκε στην Πάτμο το 1852 μ.Χ. όπου και ανατράφηκε σύμφωνα με τα χριστιανικά ιδεώδη. Σπούδασε στην Πατμιάδα του γένους Σχολή και σε ηλικία δεκαπέντε ετών έγινε δόκιμος στη Μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου.

Το 1892 μ.Χ. χειροτονήθηκε Διάκονος του Μητροπολίτη Λήμνου και αργότερα μετάβει στην Κωνσταντινούπολη για να ολοκληρώσει τις σπουδές του. Εκεί γνώρισε τον εθνεγέρτη Μητροπολίτη Καστοριάς, Γερμανό Καραβαγγέλη, του οποίου έγινε βοηθός. Με τον Μητροπολίτη Γερμανό έφεραν εις πέρας πολύ δύσκολες αποστολές. Χαρακτηριστικά τους αποκαλούσαν «*Ιωσήφ και Νικόδημος*».

Αργότερα όταν ο Γερμανός μετατίθεται στην Αμάσεια του Πόντου ο Πλάτων Αϊβαζίδης τον συνοδεύει και γίνεται πολύτιμος συνεργάτης του και Πρωτοσύγκελλος.

Στάθηκε πλάι του, όχι μόνο ως πολύτιμος συνεργάτης, αλλά και φύλακας άγγελος, συμπαρασάτης και βοηθός την δύσκολη εκείνη εποχή.

Ο Πλάτων Αϊβαζίδης υπήρξε άριστος λειτουργός, δεινός ιεροκήρυκας, πατέρας, φίλος και αδελφός του σκλαβωμένου λαού του Πόντου. Η διακονία του και η προσφορά του δεν μένει απαρατήρητη στην Αμάσεια. Ο «**Θεός**» και ο «**άνθρωπος**» αποτελούν το κέντρο του ενδιαφέροντος του πνευματοφόρου αυτού Κληρικού.

Στις 21 Ιανουαρίου του 1921 οι κεμαλικοί μπαίνουν στην Μητρόπολη στην Αμισό και τον συλλαμβάνουν μαζί με άλλους 69 προκρίτους, επιχειρηματίες, καθηγητές, επιστήμονες και εμπόρους και επί επτά μήνες κρατείται και βασανίζεται στις απαίσιες φυλακές της Σούγιας Αμασείας μαζί με τον μάρτυρα Επίσκοπο Ζήλων Ευθύμιο.

Στις 21 Σεπτεμβρίου του έτους 1921 μετά από φρικτά βασανιστήρια, μαζί με τους υπόλοιπους φυλακισμένους ήρωες, απαγχονίζεται και παραδίδει την αγία του ψυχή στα χέρια του Θεού.

Η Εκκλησία μας θυμάται, μνημονεύει και παρουσιάζει τον Άγιο νέο Ιερομάρτυρα Πλάτωνα Αϊβαζίδη, Πρωτοσύγκελλο των Ιερών Μητροπόλεων Καστορίας και Αμασείας, που κρεμάστηκε στην Αμάσεια του Πόντου, κατατροπώνοντας με την γενναία ομολογία του, *«Ισμαήλ την αυθάδειαν»* και συντριβώντας συγχρόνως *«την πλάνην του όφεως»*.

Χαρακτηριστικά για το έργο, την προσφορά και την ανδρεία του Πλάτων Αϊβαζίδη είναι τα λόγια του Αρχιμανδρίτου Γερασίμου Σμυρνάκη στο μνημόσυνο του Μακαριστού Πλάτωνος στις 14 Νοεμβρίου του 1921 στην Πάτμο:

«Φυλάξτε μια δάφνη για να στολίσετε τους τάφους των νέων

ιερομαρτύρων και αγωνιστών της πατρίδος μας.

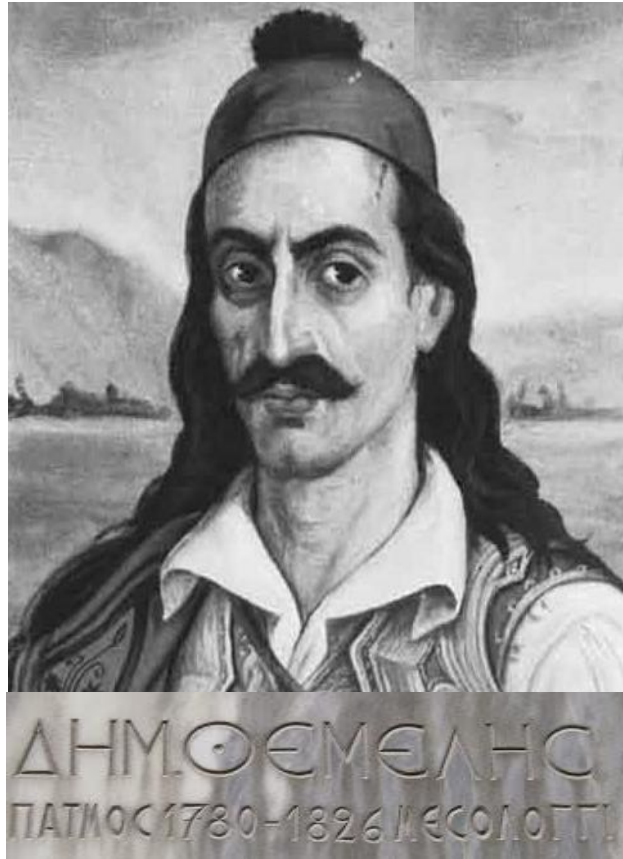
Γίνετε θαρραλέοι αγωνιστές και σεις, όπως εκείνοι.

Μη λησμονήσετε ποτέ το σκοινί του Πλάτωνος Αϊβαζίδη».

Η μνήμη του τιμάται στις 21 Σεπτεμβρίου.

Κεφάλαιο 2^ο

Θέμελης Δημήτριος

Ο Πάτμιος φλογερός απόστολος και αγωνιστής *Δημήτριος Θέμελης* γεννήθηκε το 1772 – 1774 από οικογένεια προεστών. Φοίτησε στην Πατμιάδα Σχολή και συνέχισε τις σπουδές του στην Κωνσταντινούπολη. Ολοκληρώνοντας των κύκλο των σπουδών του μετέβη στη Μολδαβία όπου δίδασκε κατ' οίκον. Μετά την ίδρυση της Φιλικής εταιρείας το 1814 μνήθηκε σε αυτή από τον Παπαφλέσσα, και είχε τον βαθμό του Απόστολου. Το 1821 αναλαμβάνει την οργάνωση των τοπικών Εφοριών σε όλα σχεδόν τα νησιά του Αιγαίου για να συμβάλλει στον ξεσηκωμό του Ελληνικού λαού.

Ο Δημήτριος Θέμελης εφοδιάστηκε με συστατικά γράμματα από τον Μέγα Διερχμηγέα τού Στόλου Νικόλαου Μουρούζη, με αποστολή να τα παραδώσει στους

Προεστούς των Νήσων καθώς και με γράμματα του Πατριάρχη Γρηγορίου προς τους Αρχιερείς των νησιών.

Οι ενέργειές του αυτές αποτέλεσαν και την αιτία για την οποία οι Οθωμανοί τον καταδίκασαν σε θάνατο με αποτέλεσμα να αναζητήσει καταφύγιο στην Πάτμο μέχρι την κήρυξη της Επανάστασης.

Στις 12 Απριλίου του 1821, την Τρίτη της Διακαινησίμου, ο Δημήτριος Θέμελης ανεπέτασε την σημαία της Ελευθερίας στην πλατεία της Αγίας Θεοκτίστης της Λεσβίας (Αγίας Λεβίας όπως ονομάζεται σήμερα) *«λιτανευόντων του ιερού κλήρου και του λαού μετά των Θείων εκτυπωμάτων»*.

Πήρε μέρος στην Άλωση της Τριπολιτσάς και σε πολλές ναυτικές επιδρομές. Αποτέλεσε προεστό μέλος του Βουλευτικού και πληρεξούσιος της Πάτμου στην Β' Εθνοσυνέλευση το 1823. Το 1824 ορίστηκε *«παραστάτης»*, δηλαδή πληρεξούσιος του νησιού, στην Εθνική Συνέλευση στο Άργος. Το 1825 διορίστηκε *Γενικός Διευθυντής «όλων των πολιτικών και στρατιωτικών υποθέσεων απάσης της Δυτικής Ελλάδος»* μαζί με άλλους δύο αγωνιστές.

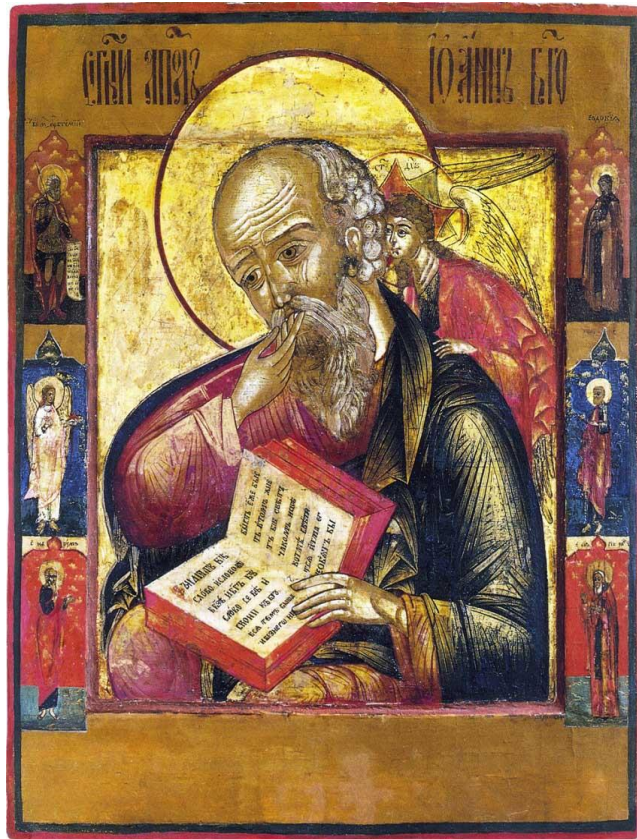
Βρήκε ένδοξο θάνατο στις **26 Μαρτίου 1826** κατά την διάρκεια της πολιορκίας του Μεσολογγίου όπου είχε μεταβεί για να πολεμήσει μαζί με τους υπερασπιστές του.

Ενταφιάστηκε στο Μεσολλόγι μεταξύ άλλων ένδοξων αγωνιστών όπως ο Μάρκος Μπότσαρης, ο Κυριακούλης Μαυρομιχάλης και ο Σπύρος Πεταλούδης, στον **Κήπο των Ηρώων** όπου Ιδρύθηκε το **1829** με απόφαση του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας, Ιωάννη Καποδίστρια. Οι Πάτμιοι τιμώντας το πρόσωπό του Πάτμιου – αγωνιστή και ως ελάχιστο φόρο τιμής προς αυτόν έχουν τοποθετήσει προτομή του στην κεντρική πλατεία της Σκάλας.

Κεφάλαιο 3^ο

Άγιος Ιωάννης Θεολόγος

Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, γεννήθηκε στη Γαλιλαία. Γιος του Ζεβεδαίου και της Σαλώμης και νεώτερος αδελφός του αποστόλου Ιακώβου καταγόταν από φτωχική οικογένεια ψαράδων. Τόσο ο ίδιος όσο και ο αδελφός του δεν απέκτησαν επίσημη μόρφωση, καθώς από παιδιά βοηθούσαν τον πατέρα τους. Από νεαρός ήταν πνευματικό κι ανήσυχο άτομο. Αρχικά τα δύο αδέρφια μαθήτευσαν κοντά στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο ενώ στην συνέχεια –και κατόπιν προτροπής του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου- συντρόφευσαν το Ιησού Χριστό και έγιναν από τους πρώτους μαθητές του.

Πήρε την ονομασία «**θεολόγος**» εξ αιτίας των υψηλών θεολογικών νοημάτων του ευαγγελίου που συνέγραψε και συγκεκριμένα της σημαντικής χριστολογίας που ανέπτυξε.

Έγραψε το **τέταρτο** κατά σειρά Ευαγγελίου στην Καινή Διαθήκη, το οποίο και χαρακτηρίζεται «**Πνευματικό**» και «**Ευαγγέλιο της αγάπης**». Είναι επίσης συγγραφέας τριών Καθολικών Επιστολών καθώς και ενός από τα σημαντικότερα και πιο αμφιλεγόμενο κείμενα της εκκλησίας μας της «**Αποκάλυψης**».

Δίδαξε στην Μικρά Ασία και στην Ελλάδα. Με τους διωγμούς του Ρωμαίου αυτοκράτορα Δομιτιανού, αλυσοδένεται και μεταφέρεται στη Ρώμη, όπου δικάζεται και καταδικάζεται σε θάνατο. Η θανατική του ποινή αρχίζει με μαστίγωση ενώ έπειτα τον ρίχνουν, για να τον θανατώσουν, μέσα σε ζεματιστό λάδι. Εκείνος όμως δεν έπαθε τίποτε. Κάτι άλλαξε όμως στη ζωή του αυτοκράτορα και αποφασίζει να στείλει τον Ιωάννη, μαζί με άλλους καταδίκους, εξορία, και να δουλέψει στα μεταλλεία της Πάτμου.

Στην Πάτμο, λοιπόν, ο Άγιος Ιωάννης μέσα στον ιερό βράχο οραματίστηκε το τέλος, τη συντέλεια του κόσμου. Μέσα στο αγιασμένο σπήλαιο, βρισκόμενος σε θεία έκσταση ο πνευματικότερος και μυστικότερος Ευαγγελιστής-Θεολόγος, υπαγορεύει στο μαθητή του -τον Άγιο Πρόχορο- και γράφει την **Αποκάλυψη**. Ο Νέρβας που ήρθε μετά τον Δομιτιανό, αφήνει τον Ιωάννη να γυρίσει, ελεύθερος πια, στην Έφεσο. Τότε ο Ιωάννης έγραψε, με τη χάρη και το φωτισμό του Αγίου Πνεύματος, το περίφημο Ευαγγέλιο του. Από αυτό το Ευαγγέλιο αντλούν όλοι οι θεολόγοι, που θα ασχοληθούν μετά από εκείνον, με τον «**Λόγον του Θεού**».

Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος χαρακτηρίζεται ως ο «**Ευαγγελιστής της αγάπης**». Ο χαρακτηρισμός αυτός του αποδίδεται όχι μόνο γιατί αναφέρεται συνεχώς στα κείμενα του στη αγάπη, αλλά

κυρίως γιατί την αγάπη την βίωνε και την εξέφραζε. Αγαπούσε πολύ τον Διδάσκαλό του – Ιησού Χριστό – και Τον ακολούθησε και στις πιο δύσκολες ώρες της επίγειας ζωής Του. Ακόμα και όταν οι άλλοι μαθητές ήταν κρυμμένοι «**διά τον φόβον των Ιουδαίων**», αυτός ήταν παρών στην σύλληψή Του, στην δίκη του και στον Γολγοθά. Η αγάπη και η εκτίμηση του Ιησού Χριστού στο πρόσωπό του ήταν απεριόριστη. Ήταν το πρόσωπο στο

οποίο τις κρίσιμες στιγμές του Θείου δράματος ο Χριστός εμπιστεύθηκε την μητέρα Του. Και αυτός τίμησε την επιθυμία του Κυρίου μέχρι την Κοίμηση της Παναγίας όπου την φρόντιζε ως αληθινή του μητέρα. Τη ζωή του κοντά στον Κύριο τη γνωρίζουμε μέσα από τα Ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης.

Ο Ιωάννης συνέχισε έντονα την δράση του και μετά την Ανάληψη του Κυρίου. Αυτός και ο Πέτρος ήταν οι πρώτοι που κήρυξαν μετά την επιφοίτηση του Αγ. Πνεύματος σε όλο τον κόσμο το λόγο του Κυρίου.

Έζησε γύρω στα 100 χρόνια (κοιμήθηκε ειρηνικά περίπου το 105 με 106 μ.Χ.). Εκείνο, όμως, που αξίζει να αναφέρουμε, είναι η φράση που συνεχώς έλεγε στους μαθητές του: «**Τέκνα, αγαπάτε αλλήλους**» (Ιωαν. ιγ' 34), που σημαίνει, παιδιά μου, να αγαπάτε ο ένας τον άλλο.

Θεωρείται ο Άγιος Προστάτης της καρδιάς και των καρδιοπαθών.

Η μνήμη του εορτάζεται στις 8 Μαΐου και η Μετάσταση του στις 26 Σεπτεμβρίου.

Απολυτίκιο Αγίου Ιωάννη Θεολόγου:

«*Ἀπόστολε Χριστῷ τῷ Θεῷ ἠγαπητημένε, ἐπιτάχυνον, ρῦσαι λαὸν ἀναπολόγητον, δέχεται σε προσπίπτοντα, ἐπιπεσόντα τῷ στήθει καταδεξάμενος· ὀνίκετευε, Θεολόγε, καὶ ἐπίμονον νέφος ἐθνῶν διασκεδάσαι, αἰτούμενος ἡμῖν εἰρήνην, καὶ τὸ μέγα ἔλεος.»*

Κεφάλαιο 4^ο

Μακάριος Καλογεράς

Ο εθνοδιδάσκαλος Άγιος Μακάριος ο Καλογεράς, γεννήθηκε στην Πάτμο το 1688 μ.Χ., και ήταν γόνος εύπορης οικογένειας. Το «Μακάριος» (που σημαίνει «ευτυχής») δεν γνωρίζουμε αν ήταν το βαπτιστικό του όνομα ή ένα προσωνύμιο που του έχει αποδοθεί. Μεγάλωσε μέσα σε καλλιεργημένο οικογενειακό, κοινωνικό και θρησκευτικό περιβάλλον, με έκδηλη την πνευματική παρουσία και θαλπωρή των Μοναχών της Μεγάλης Μονής.

Η ψυχή του διψούσε για μάθηση. Η νεανική του καρδιά φλογιζόταν από το όραμα μιας ζωής αφιερωμένης στη διακονία των άλλων, στην προσφορά του εαυτού του, για το καλό του Νησιού του, για το καλό της Εκκλησίας.

Για την ολοκλήρωση των σπουδών του μετέβη στην Κωνσταντινούπολη όπου και ήρθε σ' επαφή με σημαντικές οικογένειες και κληρικούς. Μετά το τέλος των πολυετών σπουδών του υπηρέτησε ως Διάκονος πλάι στο Μητροπολίτη Νικομήδειας. Δεν είναι γνωστό, αν πριν την αναχώρησή του, είχε ενταχθεί στην Αδελφότητα της Μονής του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου. Ένα είναι βέβαιο: Μοναχός έγινε σε μικρή ηλικία. Τονίζει ο ίδιος ότι: *«εκ νηπίου εισήρχοντο εις την Μονήν»*. Το νεαρό της ηλικίας του, δεν τον εμπόδισε να έχει πλήρη επίγνωση των ευθυνών του, απέναντι στη Μοναχική του ιδιότητα και γι' αυτό ήταν ευχαριστημένος και χαρούμενος, σε όλη του τη ζωή και ομολογούσε: *«λοιπόν χάρις πολλή, τη Θεία Προνοία, οπού με ηξίωσε, να ενδυθώ ταύτα τα ράσα»*.

Οι σπουδές του υπήρξαν λαμπρές. Τα Θεολογικά γράμματα, η Φιλοσοφία, τα Αρχαία Ελληνικά και τα Λατινικά, η Γεωγραφία, η Κοσμογραφία, η Αστρονομία και περισσότερο η Βυζαντινή Μουσική, ήταν τα γνωστικά αντικείμενα στα οποία εντρυφήσε. Μάλιστα, λόγω της έφεσής του προς τη Βυζαντινή Μουσική και της Ιεροψαλτικής του δεινότητας, διηκόνησε, για κάποιο διάστημα και το Ιερό Αναλόγιο του Πατριαρχικού Ναού, πέραν των Διακονικών του καθηκόντων.

Τα χρόνια τα οποία έζησε στην Κωνσταντινούπολη και στη Σχολή της, σημάδεψαν βαθειά τη ζωή του. Οι ανεξίτηλες από το χρόνο αναμνήσεις του, οι σχέσεις του με Εκκλησιαστικές και άλλες προσωπικότητες, η αγάπη του προς τον Οικουμενικό Θρόνο της Ορθοδοξίας, τον κράτησαν σε διαρκή και άμεση επικοινωνία με πρόσωπα και πράγματα, προς τα οποία έτρεφε βαθύ σεβασμό και γνήσιο ενδιαφέρον.

Τα πνευματικά και μορφωτικά του προσόντα, το λαμπρό Εκκλησιαστικό του ήθος, η αγάπη και ο σεβασμός του προς την Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία ήταν μερικά από τα χαρακτηριστικά του εξαιτίας των οποίων δέχθηκε πιέσεις, να παραμείνει στην Πατριαρχική Αυλή, προκειμένου να αναδειχθεί στα ανώτατα Εκκλησιαστικά αξιώματα. Ο Μητροπολίτης Νικομηδείας Παρθένιος, βλέποντας τα χαρίσματά του, «πολλάκις» και με φορτικό τρόπο, τον πίεζε να παραμείνει κοντά του και να τον αναδείξει διάδοχό του. Μάταιος κόπος.

Ο Μακάριος όμως επέλεξε για όλη του τη ζωή, το «Ωράριο» του Διακόνου, αντί του Επισκοπικού «Ωμοφορίου» και της Δεσποτικής Μίτρας. Δεν ήταν λίγοι και αυτοί που τον προέτρεψαν να συνεχίσει τις σπουδές του στην Ευρώπη. Ο ίδιος όμως έμεινε ασυγκίνητος σε τέτοιου είδους προτροπές και πιέσεις. Πόθος του και σκοπός του ήταν, να επιστρέψει στην Πατρίδα του, την Πάτμο.

Ο Διδάσκαλός του Ιάκωβος, σε μία επιστολή του, του έγραφε: «*Χάριν ασκήσεως και σκληραγωγίας την κραναήν και πετρώδη ταύτην νήσον εις κατοίκησιν εξελέξω, εν ή ούτε σύκον, ούτε βότρυς, ούτε μήλον ή κοκκύμηλον, ούτε αμύγδαλον ή κίτρον, ούτε τι των εδωδίων επιφύεται*».

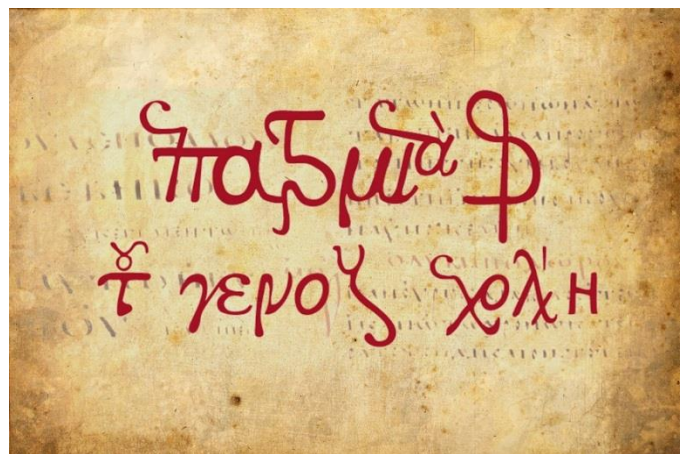
Ο Μακάριος επέστρεψε στην Πάτμο, από αγάπη για την άσκηση και την κατά Θεόν ευδοκίμηση, την οποία προτίμησε από οποιαδήποτε άλλη Εκκλησιαστική Διακονία, έχοντας στο βάθος της ψυχής του, τη διάπυρη επιθυμία να φανεί χρήσιμος σε πιο γενική κλίμακα.

Η μετέπειτα ζωή του στο Νησί μας, ήταν μια συνεχής αναφορά και παρακολούθηση της πορείας της αγωνιζομένης Εκκλησίας και του καταπονημένου Ελληνισμού, στην ανακούφιση του οποίου επιδόθηκε με όλες του τις δυνάμεις, προσευχόμενος, κηρύττοντας και συγγράφοντας.

Μετά την επιστροφή του, προτίμησε να εγκατασταθεί στο χώρο του Ιερού Σπηλαίου, όπου θα είχε την δυνατότητα να συνδυάσει την άσκηση με την ακαδημαϊκή ενασχόληση και την καλλιέργεια της σοφίας, με την επίτευξη της αρετής.

Έτσι «*Ένδον της Αποκαλύψεως*», αρχίζει να λειτουργεί πριν από 303 χρόνια -το 1713 μ.Χ- από τον Μακάριο Καλογερά «*η Σχολή του Διδασκάλου Μακαρίου*», ή, όπως ονομάστηκε διαφορετικά, «*Φροντιστήριο του Μακαρίου*», ή, «*η*

Σχολή της Αποκαλύψεως» (εξ ου και το «*Αποκαλυψεώτης*», σαν χαρακτηριστικό

επίθετο των μαθητών της) και αργότερα βέβαια **«Η Πατριάς του Γένους Εκκλησιαστική Σχολή»**.

Η εκλογή του Σπηλαίου της Αποκάλυψης ως χώρο για την ίδρυση της σχολής ήταν ιδεώδης, γιατί συνδύαζε **«τη σχολική επίδοση με την κατά Θεόν προκοπή»**. Πρόκειται για ένα σχέδιο καταστρωμένο από τον Μακάριο με πολλή σύνεση και σοφία και προωθημένο από τη Θεία Πρόνοια, στον κατάλληλο καιρό. Η ησυχία της φύσης και η απουσία του θορύβου των πόλεων, αποτελούσαν αδιαφιλονίκητους παράγοντες για την επίδοση των μαθητών. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα ήταν, το ότι, η Σχολή του, βρισκόταν στην πιο σημαντική θρησκευτική θέση του Νησιού. Η αγιαστική και παιδαγωγική δύναμη του Ι. Σπηλαίου, ο Ναός του οποίου εξυπηρετούσε, σε καθημερινή βάση, τις θρησκευτικές ανάγκες των διδασκάλων και των μαθητών και διέπλαθε τον χαρακτήρα τους, στάθηκε καθοριστική στην **«κατ' άνθρωπον παιδεία και την κατά Θεόν προκοπή τους»**. Σ' αυτό το περιβάλλον συμβάδισαν και αλληλοδέθηκαν, όσο πουθενά αλλού, η ακαδημαϊκή παιδεία με την κατά Θεόν κατάρτιση και την αληθινή Θεογνωσία.

Για τον ίδιο τον διδάσκαλο Μακάριο, το Ιερό Σπήλαιο ήταν ο πνευματικός στίβος, στον οποίο αγωνίσθηκε τους πολύμορφους αγώνες του. Κάτω από τον Θεολάξευτον αυτόν βράχο, σε όλη του τη ζωή, προσευχόταν και έψαλλε, κήρυττε το λόγο του Θεού και υπηρετούσε ευλαβικά ως διάκονος στο Ιερό Θυσιαστήριο, ενώ στο ταπεινό ασκητικό κελί του, διεξήγαγε τα ασκητικά του παλαίσματα, προσπαθώντας να επιτύχει έναν βίο αρετής και τελειότητας, υπομένοντας σαν αληθινός νεομάρτυρας της Εκκλησίας, με χαρά και εγκαρτέρηση τους πόνους των ποικίλων ασθενειών του. Ταυτόχρονα, από την έδρα της Σχολής του, δίδασκε και γαλουχούσε τους μαθητές του, με τα νάματα της πατρώας παιδείας και της Ευαγγελικής αλήθειας.

Ο βίος του, ήταν ένα διαρκές μαρτύριο, γιατί ήταν **«προικισμένος»** με ένα σωρό ασθένειες. Παρά ταύτα, εργαζόταν ακατάπαυστα, χωρίς γογγυσμούς, νήστευε, δοξολογούσε διαρκώς το Θεό και βάδιζε το Γολγοθά του, με ιώβειο υπομονή και καρτερία.

Ο Άγιος Μακάριος Καλογεράς απεβίωσε στην Πάτμο το 1737 μ.Χ. γύρω στα σαράντα εννέα του χρόνια. Το άκουσμα της εκδημίας του, σκόρπισε λύπη και πένθος.

Για την αποτίμηση του έργου του είναι χαρακτηριστικά τα λόγια του Μπάροσκυ:

«Είναι - ο Μακάριος – άνθρωπος ενάρετος, πράος, άκακος, φιλόξενος· και το νησί Πάτμος, που ήταν προηγουμένως έρημο και άγνωστο, τώρα φημίζεται παντού, εξαιτίας του Ιωάννη του Ευαγγελιστή και εξαιτίας, των αρετών του σοφού αυτού ανθρώπου του Μακαρίου. Με πόσα στεφάνια δεν είναι άξια να στεφανωθεί η ευτυχισμένη αυτή κεφαλή και ποιοι ρητορικοί έπαινοι δεν αξίζουν στον εκλεκτό Μακάριο, αφού το ξερονήσι αυτό, που πρώτα ήταν άγονο και ξερό, σήμερα αποφέρει καρπούς και ξεφυτρώνει ευωδιαστά κρίνα; Στ' αλήθεια σύμφωνα με το όνομά του συμφωνεί και ο βίος του. Μακάριος το όνομά του, μακάριος και ο βίος του. Με τη φροντίδα του, την επιμέλειά του, με τη φήμη και τη σοφία του η Σχολή αυτή μεγαλούργησε και η Πάτμος είναι τώρα για τους δυστυχισμένους Έλληνες, που βρίσκονται κάτω από ζυγό της σκλαβιάς, ό,τι η αρχαία Αθήνα».

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το έτος 1994, κατόπιν εισηγήσεως του τότε Καθηγουμένου και Πατριαρχικού Εξάρχου Πάτμου αιμνήστου Επισκόπου Τράλλεων Κυρού Ισιδώρου και της Ιεράς Αδελφότητας της Μονής του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, συγκαταλέγει τον Μακάριο Καλογερά στους Οσίους *«επειδή ο Μακάριος υπήρξε πιστόν μέλος της Εκκλησίας, σοφός εν διδασκάλοις του Γένους, διανύσας τον βίον αυτού όλον εν πάση αρετή και λόγω, ιδρύσας και διευθύνας επί πολλά έτη την περίπυστον Πατριάδα Σχολήν, πολλά δείγματα οσιότητας παρασχών, βιώσας εις ύψιστον βαθμόν το θείον θέλημα, σεβασμόν υποδειγματικόν αναπτύξας, προς τας ακαταλύτου κύρους ηθικάς αρχάς και την συναίσθησιν του καθήκοντος του ανθρώπου, συντελέσας τα μάλιστα επί τη αναδείξει πολλών εκκλησιαστικών ανδρών, δι' όλου του βίου αυτού μαρτυρήσας Χριστόν Εσταυρωμένον»* ... *«εθέσπισε Συνοδικώς», «όπως από του νυν και εις το εξής, εις αιώνα τον άπαντα, ο αοίδιμος Ιεροδιάκονος Μακάριος ο Καλογεράς ο Πάτμιος, συναριθμηται τοις Οσίοις της Εκκλησίας, τιμώμενος παρά των πιστών και ύμνοις και εγκωμίοις γεραιρόμενος τη ημέρα, εν η προς τας αιωνίους μετέστη μονάς».*

Η Ιεροσύνη του δεν ανήλθε ποτέ πέραν του βαθμού του Διακόνου, επειδή αρεσκόταν περισσότερο, όπως ο ίδιος έλεγε, να «**διακονεί παρά να διακονείται**».

Η μνήμη του τιμάται στις **19 Ιανουαρίου**.

Απολυτίκιο Αγίου Μακάριου Καλογερά:

Ἅγ. Μακαρίου Καλογερά

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος α΄. Τῆς ἐρήμου πολίτης.

Διδασκάλων τὸ κλέος, Διακόνων τὸ καύχημα,
καὶ τῆς νήσου Πάτμου τὴν δόξαν μοναζόντων
ἀγλαΐσμα τιμήσωμεν Μακάριον πιστοὶ ἐν ὕμνοις
καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, πρὸς αὐτὸν ἐν εὐλαβείᾳ
χαρμονικῶς βοῶντες καὶ κραυγάζοντες·
Δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι Χριστῷ δόξα τῷ σὲ
μεγαλύναντι, δόξα τῷ ἐν ἐσχάτοις τοῖς καιροῖς
ἡμῖν προστάτην δείξαντι.

Κεφάλαιο 5^ο

Εμμανουήλ Ξάνθος

Ο Εμμανουήλ Ξάνθος γεννήθηκε στην Πάτμο το 1772. Με την ολοκλήρωση των σπουδών του στην Πατμιάδα Σχολή μετανάστευσε κατόπιν προτροπής των γονιών του, Νικολάου και Δούκισσας, στην Σμύρνη και μετέπειτα στην Τεργέστη της Ιταλίας. Στην αρχή της ξενιτεμένης του ζωής, εργάστηκε ως καταστιχογράφος σε εμπορικούς οίκους και στη συνέχεια ασχολήθηκε με το χονδρεμπόριο λαδιού.

Το 1810 εγκαταστάθηκε στην Οδησό οπού και δούλεψε ως γραμματικός του εμπόρου Βασιλείου Ξένη. Το 1812 στην Κωνσταντινούπολη δημιουργεί σε συνεργασία

με δύο εμπόρους από τα Ιωάννινα εμπορική εταιρεία. Κατά το 1813, πραγματοποιεί εμπορικά ταξίδια στην Πρέβεζα, στα Ιωάννινα και στη Λευκάδα.

Επιστρέφοντας στην Οδησσό το 1814 ανακοινώνει στους Αθανάσιο Τσακάλωφ και Νικόλαο Σκουφά τις ιδέες του με αποτέλεσμα οι τρεις τους να δημιουργήσουν την **Φιλική Εταιρεία**.

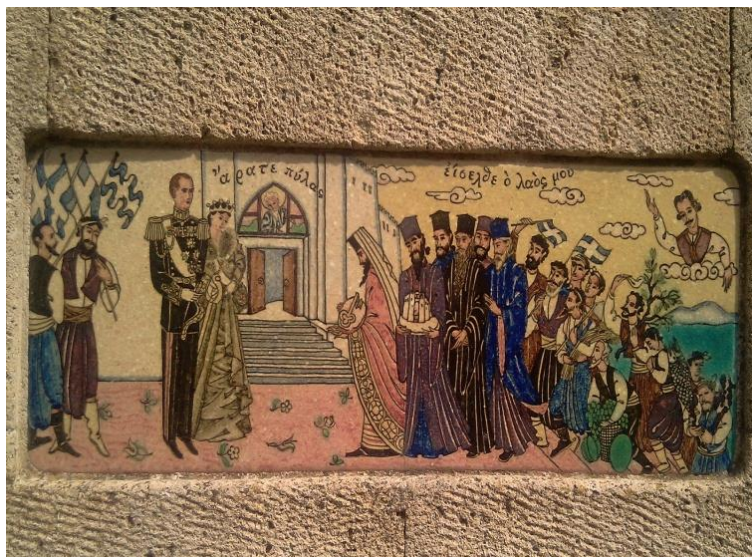
Ο Ξάνθος αναλαμβάνει τα καθήκοντα του ταμιά και του γραμματέα ενώ παράλληλα χρησιμοποιείται και ως σύνδεσμος με τα άλλα ηγετικά μέλη, όπως τον Παναγιώτη Αναγνωστόπουλο. Το 1819 μεταβαίνει στη Ρωσία με σκοπό να προτείνει την αρχηγία της Φιλικής Εταιρείας στον Ιωάννη Καποδίστρια, πρόσωπο που οι τρεις ιδρυτές οραματίζονταν ως την «Ανωτάτη Αρχή».

Τον Ιανουάριο του 1820 στην Αγία Πετρούπολη, συναντά την άρνηση του Καποδίστρια να αναλάβει την αρχηγία, ο οποίος, γνωρίζοντας τις δυσμενείς συνθήκες που επικρατούσαν στην Ευρώπη έναντι των φιλελευθέρων και εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων των λαών και υπολογίζοντας τις συνέπειες μιας λαϊκής εξέγερσης, προσπάθησε να πείσει τον Ξάνθο για την ανάγκη να αναβληθούν οι επαναστατικές ενέργειες, ωσότου έρθουν πιο κατάλληλες περιστάσεις που θα ευνοήσουν την απόπειρα αυτή.

Έτσι, ο Ξάνθος προτείνει την αρχηγία της Φιλικής εταιρείας στον Αλέξανδρο Υψηλάντη, πρόσωπο που έχαιρε της εκτίμησης των συμπατριωτών του και που, ως υπασπιστής του τσάρου, θα μπορούσε ίσως να επηρεάσει θετικά τη στάση της Ρωσίας για πιθανή

επανάσταση στον ελλαδικό χώρο, ο οποίος και δέχεται. Από εκείνη τη στιγμή, ο Εμμανουήλ Ξάνθος διατηρεί στενή συνεργασία με τον Υψηλάντη και γίνονται προσπάθειες για το συντονισμό του έργου στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες.

Μετά το τέλος της επαναστάσεως στην περιοχή της Μολδοβλαχίας, ο Ξάνθος μεταβαίνει στην Ιταλία και συνεχίζει προς την Πελοπόννησο, η οποία είχε ήδη επαναστατήσει. Στην περιοχή αυτή θα μείνει ως το 1826, οπότε και φεύγει για την Αυστρία, προκειμένου να

οργανώσει την απόδραση -από το Μουγκάτς- του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Η επιχείρηση απέτυχε και αναγκάστηκε να φύγει για τη Βλαχία.

Το 1827, κι ενώ ο Αγώνας τερματιζόταν, ο Ξάνθος πήγε στη Ρουμανική πρωτεύουσα, το Βουκουρέστι, και επί δεκαετία εργάστηκε ως εμποροϋπάλληλος, ξεχασμένος στην πατρίδα του. Υπήρχε, δε, διάχυτη η εντύπωση ότι είχε πεθάνει και στην Ελλάδα άρχισαν να τον κατηγορούν, γράφοντας διάφορες άδικες κατηγορίες.

Άγνωστος παραμένει στο Βουκουρέστι ως το 1837, οπότε και παίρνει την απόφαση να επιστρέψει στην Ελλάδα ώστε να αποκαταστήσει την αλήθεια για το όνομά του. Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου και έγραψε τα Απομνημονεύματά του, καταρρίπτοντας μία προς μία τις κατηγορίες που μερικοί κακόβουλοι προσπάθησαν να του καταλογίσουν.

Δυο χρόνια αργότερα, διορίζεται σε διοικητική θέση στην Ύδρα κι

αργότερα στο Ελεγκτικό Συνέδριο, από όπου και απολύθηκε όμως ύστερα από λίγο

καιρό. Έζησε τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του σε πλήρη ανέχεια, μάταια αποζητώντας από το Δημόσιο σύνταξη, ή έστω ένα ελάχιστο βοήθημα.

Κατά την άποψη του Καθηγητή της Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Απόστολο Β. Δασκαλάκη: «... *αν ο Ξάνθος παρέμενε ήσυχος εις τας εμπορικές του ασχολείας, θα εξελίσσετο εις πλουσιώτατον ομογενή*». Όμως, ων άνθρωπος με αξίες, ανήσυχο πνεύμα και από την υπέρμετρη αγάπη του για την Πατρίδα προτίμησε τον αγώνα, τον ξενιτεμό, την ανέχεια αντί της ήσυχης, άνετης και πλούσιας ζωής

Σημαντική είναι και η συγγραφική παρακαταθήκη που μας κληρονόμησε ο Εμμανουήλ Ξάνθος. Το 1845 δημοσιεύονται τα «**Απομνημονεύματά**» του, τα οποία αποτελούν πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την ιστορία της Φιλικής Εταιρείας, καθώς κανείς από τους άλλους δυο πρωτεργάτες της, ο Νικόλαος Σκουφάς και ο Αθανάσιος Τσακάλωφ, δεν έτυχε να αφήσουν παραπλήσιας μορφής κείμενο. Επίσης είχε συντάξει την «**Έκθεση ανωνύμου**» τινός «**αφορώσα τας αρχάς και τας αποστολάς της Εταιρείας μέχρι της εποχής του Αλέξ. Υψηλάντη**» για την οποία πληροφορούμαστε από τον Αθανάσιο Χριστόπουλο στα Πολιτικά Παράλληλα (Παρίσι 1833). Τέλος συνέταξε «**Υπόμνημα**» (αυτόγραφο του οποίου υπάρχει στο τμήμα χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος) και μια «**Απολογία**» (η οποία βρίσκεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη, για την οποία πρωτομιλάει ο Τάκης Κανδηλώρος στην εργασία του για τη Φιλική Εταιρεία το 1926). Η Έκθεση και το Υπόμνημα είναι σύντομες αφηγήσεις, όπου ανώνυμα γράφει σε τρίτο πρόσωπο για την ίδρυση και την πρόοδο της Φιλικής Εταιρείας έως την ανάθεση της αρχηγίας στον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Η Απολογία είναι η απάντηση στο Δοκίμιο περί Φιλικής Εταιρείας του Ιωάννη Φιλήμωνος και η απόπειρα αναίρεσης των όσων λανθασμένων έγραψε ο ιστοριογράφος.

Ο μεγάλος αυτός αγωνιστής πέθανε στις **28 Νοεμβρίου 1852** στην Αθήνα. Όταν μαθεύτηκε ότι «*δεν υπήρχε πλέον στη ζωή*» ολόκληρο το έθνος βυθίστηκε σε πένθος. Δυστυχώς δεν πρόλαβε να δει και την ιδιαίτερη πατρίδα του, την Πάτμο, απελευθερωμένη. Χρειάστηκε να περάσουν άλλα 95 χρόνια από το θάνατό του για να ροδίσει και η Λευτεριά στα «**Δώδεκα διαμάντια του Αιγαίου**».

Κατά την κηδεία του αποδόθηκαν τιμές **Στρατηγού**· για να δικαιωθεί σε όλη του την έκταση και ο μεγαλύτερος λυρικός ποιητής της Αρχαίας Ελλάδος, ο Πίνδαρος σύμφωνα με τον οποίο *«Μόνον η μεταθανάτια κρίση της κοινής γνώμης, παρουσιάζει τη ζωή του θανόντος στους ιστορικούς και τους ποιητές»*.

Το Δεκέμβριο του 1930, η Πολιτεία τιμώντας τη μνήμη του πρωτεργάτη της Φιλικής Εταιρίας, τοποθέτησε την προτομή του στην Πλατεία Φιλικής Εταιρίας στο Κολωνάκι Αθηνών. Ο Μεγάλος μας Ποιητής Κωστής Παλαμάς, με την ιδιότητα του Προέδρου της Ακαδημίας Αθηνών, εκφώνησε λόγο κατά την τελετή των Αποκαλυπτηρίων.

Το 1953, με τη συμπλήρωση 100 χρόνων από το θάνατό του, στήθηκαν στην Πάτμο δύο προτομές, η μία στην Κεντρική Πλατεία του λιμανιού της Σκάλας και η άλλη στην Πλατεία του Δημαρχείου της Χώρας, όπου πήρε και το όνομά του. Επίσης, το ίδιο έτος τα οστά του Εάnthου μεταφέρθηκαν στη γενέτειρά του, στην Πάτμο, και τοποθετήθηκαν σε τύμβο, που κτίστηκε μπροστά από το σπίτι που γεννήθηκε.

Μέρος του λόγου του Κ. Παλαμά στα αποκαλυπτήρια της προτομής του Εμμ. Εάnthου στην Αθήνα, στις 21.12.1930:

«Εμμανουήλ Εάnthε,

«....Εγεννήθης εις την Πάτμον της Δωδεκανήσου. Εις τον τόπον των Θείων ζοφερών οραμάτων και αποκαλύψεων. Σου έλαχεν η χάρις να ζήσης την ζωήν σου εις το αποκαλυπτικόν όραμα της Πατρίδος, ελευθέρας. Εις μίαν των φιλικών συναναστροφών του 1813 εγνώρισες τον Σκουφάν και τον Τσακάλωφ. Ωνειροπολήσατε την πραγματοποίησιν της Μεγάλης Ιδέας. Η Φιλική Εταιρία συνεστήθη. Τάχα θα

υπάρχουν άγγελοι φύλακες, καθώς των ανθρώπων και των Πατρίδων! Θεοί εφέστιοι, ημίθεοι, πολιούχοι. Σας ήκουσαν. Την ώρα εκείνη που ωρκίζεσθε, τις οίδε!, θα ετελείτο πανήγυρις πνευμάτων. Εν άστρον θα υπέτρεμε, καθώς εκείνο των Μάγων. Κάποιος Θεός, και μέσα εις την φάτνην, θα εγεννάτο...»

Κωστής Παλαμάς

Κεφάλαιο 6^ο

Θεόφιλος Παγκώστας

Ο Πατριάρχης **Θεόφιλος Παγκώστας** υπήρξε ένας από τους αξιολογότερους αντιπροσώπους της Ελληνικής Επανάστασεως γεννήθηκε στην Πάτμο το 1764. Διδάχθηκε τα πρώτα του γράμματα στην Πατριάδα Εκκλησιαστική Σχολή. Όπως προκύπτει από προσωπικά του σημειώματα το 1789 μετέβει στην Κωνσταντινούπολη και στη συνέχεια στην Αδριανούπολη για να σπουδάσει, κοντά στο θείο του Παρθένιο, πρωτοσύγκελο του μητροπολίτη Καλλίνικου και μετέπειτα πατριάρχη Αλεξανδρείας. Στη συνέχεια διορίστηκε διδάσκαλος στο Κάιρο, όπου και έγινε μοναχός. Το 1797 ανέρχεται στον βαθμό του **Αρχιμανδρίτη** ενώ το 1798 εξελέγη **Μητροπολίτης Λιβύης**. Το 1802 στη Ρόδο γνωρίζει τον Μητροπολίτη Αγάπιο και τον εξόριστο, τότε βοεβόδα της

Μολδαβίας, Αλέξανδρο Σούτσο. Το 1806, μετά το θάνατο του θείου του Παρθένιου, εκλέχθηκε **Πατριάρχης Αλεξανδρείας**.

Όπως προκύπτει από κείμενα που έχει συντάξει ο ίδιος τον Οκτώβριο του 1819

επιστρέφει στην Πάτμο «**δια να ησυχάσει και να περιποιηθεί την υγεία του**». Το 1820 απεσταλμένοι του Υψηλάντη με συστατική επιστολή του Μιχαήλ Σούτσου τον ενέγραψαν ως «**Φιλικό**», και αναλαμβάνει μέλος της τοπικής Εφορίας. Στον αγώνα συμβάλλει οικονομικά (στους απεσταλμένους του Υψηλάντη ο Παγκώστας έδωσε 2.000 γρόσια) αλλά και μέσω των γνωριμιών που διαθέτει, εφοδιάζοντας τους με συστατικές επιστολές

προς σημαίνοντες Έλληνες της Αιγύπτου ώστε να συνδράμουν στον αγώνα.

Μετά την κήρυξη της Επανάστασης, όταν ο Δημήτριος Θέμελης στις **12 Απριλίου του 1821** ύψωσε την σημαία της επανάστασης στην πλατεία της Αγίας Θεοκτίστης της Λεσβίας, ο Θεόφιλος Παγκώστας αφού ευλόγησε την σημαία της Ελευθερίας εξεφώνησε λόγο προτρεπτικό προς τον «**ενθουσιόντα λαό**». Για τον λόγο αυτό η πλατεία αυτή μετονομάστηκε σε «**Πλατεία Πατριάρχου Θεοφίλου Παγκώστα**».

Ο Παγκώστας είχε και ενεργό δράση στον αγώνα μιας και ανέλαβε διάφορα ταξίδια υπέρ εθνικών σκοπών. Το 1821 επισκέφθηκε τον Ελληνικό στόλο στο Ανατολικό Αιγαία για να εμψυχώσει και να ενθαρρύνει τους Έλληνες αγωνιστές. Μετέπειτα μετέβη στην Ύδρα όπου και συνέβαλε στην ένωση των ελληνικών δυνάμεων.

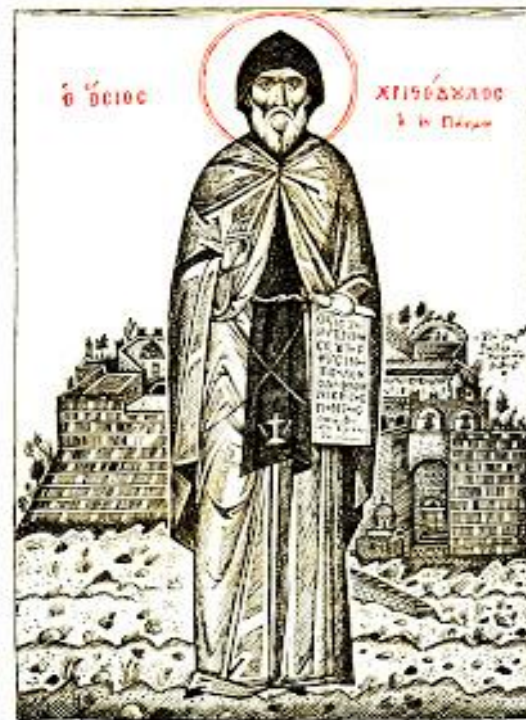

Μεγάλη ήταν η χαρά του Θεοφίλου Παγκώστα με την άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια. Στην Πάτμο έγινε λιτανεία στην οποία προέστει ο Θεόφιλος.

Στις **24 Ιανουαρίου του 1833** πέθανε στην Πάτμο όπου και ετάφη στο κοιμητήριο της Μονής του Αγίου Ιωάννη.

Κεφάλαιο 7^ο

Όσιος Χριστόδουλος

Ο Όσιος Χριστόδουλος χαρακτηρίζεται ως «*το κλέος και το πάντιμο σέμνωμα της Πάτμου*». Είναι ο ιδρυτής της περίφημης Ιεράς Μονής του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου και αυτός που ανέδειξε το άγιο, μικρό αυτό νησί της Δωδεκανήσου σε παγκόσμιο προσκύνημα και σε αξιόλογο μοναστικό κέντρο της Ανατολής.

Γεννήθηκε σε μία κωμόπολη κοντά στη Νίκαια της Βιθυνίας γύρω στο 1020 μ.Χ. Το κοσμικό του όνομα ήταν Ιωάννης. Από πολύ νέος επιθύμησε να εγκαταλείψει τον κόσμο και να αφοσιωθεί στην μοναχική ζωή. Ξεκίνησε από κάποια Μονή στον Όλυμπο της Βιθυνίας, όπου μετά από λίγο καιρό έγινε Μοναχός.

Από εκεί μετέβη στους Αγίους Τόπους και για μικρό διάστημα μόνασε σε κάποιο ερημικό μέρος εκεί. Οι επιδρομές όμως των Σαρακηνών αναγκάζουν τους Μοναχούς να

εγκαταλείψουν εκείνα τα μέρη και έτσι επανέρχεται στην Μικρά Ασία και εγκαθίσταται στο Όρος Λάτρος της Μυσίας. Εκεί διέπρεψε σ' όλες τις αρετές και οι Μοναχοί των εξέλεξαν πρώτο επιστάτη με το αξίωμα του *Αρχιμανδρίτη*, γεγονός που του έδωσε και το προσωνύμιο του «*Λατρινού*». Οι επιδρομές όμως των Μουσουλμάνων τον αναγκάζουν σε φυγή και από το Λάτρος.

Αναζητώντας τόπο ασκήσεως ο Όσιος φτάνει στη Στρόβιλο, μια θαλάσσια περιοχή στα παράλια της Μικράς Ασίας. Εκεί θα μείνει για λίγο καιρό, γιατί μια νέα επιδρομή θα τον αναγκάσει να διαφύγει στη Λέρο και στη συνέχεια στην Κώ, όπου και θα ιδρύσει Μονύδρια (μοναστήρι). Οι διαφορές όμως με τους εκεί κατοίκους θα τον καταστήσουν ανέστιο και αυτή τη φορά.

Ύστερα από περιπλανήσεις στα γύρω νησιά το 1088 μ.Χ φτάνει στην Πάτμο, στην οποία γοητεύεται από την ησυχία και την ηρεμία της. Αμέσως φεύγει για την Κωνσταντινούπολη και ζητά από τον Αυτοκράτορα Αλέξιο Α' τον Κόμνηνο την άδεια «*ίνα φροντιστήριον των ψυχών καταστήση ταύτην*». Ο Αυτοκράτορας με Χρυσόβουλλο του παραχωρεί την Πάτμο και τα γύρω νησιά μαζί με εργάτες και χρήματα. Έτσι ο Όσιος και όλη η συνοδεία του ξεκινούν την ανέγερση της Νέας Μονής στην κορυφή του βουνού, όπου ευρίσκοντο ερείπια αρχαίου ναού της Σκυθίας Αρτέμιδος. Η οικοδόμηση

της Μονής ήταν έργο δύσκολο και πολύ κοπιαστικό για την μοναστική αδελφότητα, αφού ο Όσιος δεν ήθελε να προσλάβει εργάτες. Για να

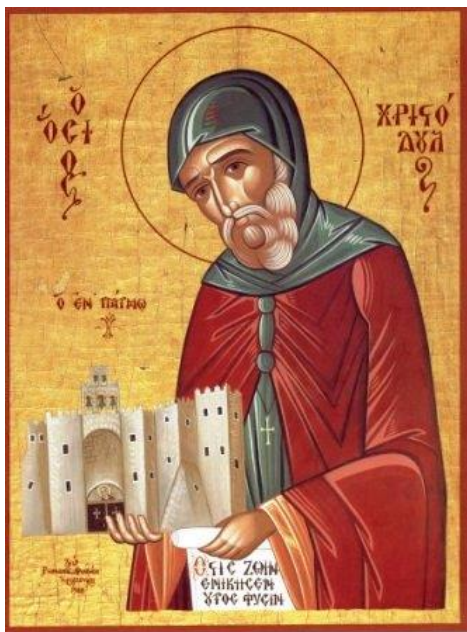
εμψυχώνει τούς μοναχούς, παρά τα εβδομήντα του χρόνια κουβαλούσε ο ίδιος πέτρες και ασβέστη και πρωτοστατούσε στις εργασίες, δίνοντας θάρρος στους υπόλοιπους. Παρ' όλα αυτά η σκληρή εργασία και η άνυδρη, αφιλόξενη γη, κούρασαν γρήγορα τούς μοναχούς. Έτσι προσέλαβε έγγαμους λαϊκούς και τούς έφερε στην Πάτμο μαζί με τις

οικογένειες τους, αφού ήταν δύσκολο να βρει πολλούς αγάμους που να επιθυμούν να ζήσουν στο άγονο νησί.

Η πρόσληψη των εργατών, όχι μόνο επιτάχυνε τις οικοδομικές εργασίες, αλλά και έδωσε την δυνατότητα στην μοναχική συνοδεία να αρχίσει να ζει και πάλι ησυχαστικά. Την εποχή εκείνη ο ιερός Χριστόδουλος ήταν ήδη μεγάλος σε ηλικία, αλλά οι δυνάμεις του με την Χάρη του Θεού δεν τον είχαν εγκαταλείψει. Η ακτινοβολία του ως πνευματικού είχε εξαπλωθεί σε όλο το Αιγαίο και μεγάλος αριθμός προσκυνητών μετέβαινε στην Πάτμο για να προσκυνήσει το σπήλαιο της Αποκαλύψεως, να επισκεφτεί το Μοναστήρι και να τον συμβουλευθεί.

Όμως, το σχέδιο του Θεού και πάλι ήταν διαφορετικό για τον Άγιο. Ο ίδιος πίστευε πως θα τερμάτιζε τον βίο του στην Πάτμο, αλλά πέντε περίπου χρόνια μετά την εγκατάσταση του στο νησί, το 1092, εξαιτίας της Τουρκικής απειλής, πήρε την απόφαση όλη η συνοδεία της Μονής να εγκαταλείψει το νησί μέχρι να περάσει ο κίνδυνος.

Ο Όσιος αφήνει την Πάτμο και καταφεύγει στην Εύβοια κατά το έτος 1092 μ.Χ. Η διαμονή του στην Εύβοια ήταν σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες μικρής διάρκειας.

Υπάρχει η πληροφορία ότι ένας ευσεβής και πλούσιος κάτοικος του Ευρίπου προσέφερε την πολυτελή οικία του στον Όσιο, ο οποίος την ανέδειξε σε μοναστήρι. Παρόλα αυτά στην Εύβοια ανέκαθεν υπήρχε παράδοση, σύμφωνα με την οποία ο Όσιος Χριστόδουλος παρέμεινε ασκητεύοντας στο σπήλαιο στο δυτικό άκρο της κωμόπολης Λίμνη (Ελύμνιον).

Κατά την διαμονή του στον Ευρίπο συνέταξε την «**Διαθήκη**» και τον «**Κωδিকেλλό**» του (Μάρτιος 1093). Τη Διαθήκη αυτή, για να έχει ισχύ, την υπογράφουν επτά αξιωματούχοι της επισκοπικής αρχής και της πόλεως Ευρίπου (Χαλκίδος).

Στο έργο του Μητροπολίτη Ρόδου Ιωάννη «Βίος και Πολιτεία του Οσίου πατρός ημών Χριστοδούλου» εξιστορείτε η διαμονή και η κοίμηση του Οσίου Χριστοδούλου στον Εύριπο, που συνέβη το έτος 1093 μ.Χ., όπως και η ανακομιδή του ιερού λειψάνου του και η μεταφορά του στην Πάτμο.

Από τα όσα συνέγραψε ο Όσιος Χριστόδουλος διασώθηκαν τα εξής: «*Υποτύπωσις ἤτοι διάταξις γενομένη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητᾶς ἐν τῇ ἐν Πάτμῳ ἰδία αὐτοῦ μονῇ*», η προαναφερθείσα «*Διαθήκη*» και ο «*Κωδίκηλλος*».

Το λείψανο του Οσίου διασώζεται και φυλάσσεται ως σήμερα στο μικρό φερώνυμο Παρεκκλήσιο του Οσίου Χριστοδούλου, στη Νοτιοδυτική πλευρά του Καθολικού της Μονής Πάτμου.

Η Εκκλησία τον κατέταξε στην χορεία των Οσίων. Τον τιμά δύο φορές τον χρόνο, στις **16 Μαρτίου**, ημέρα της κοιμήσεως του και στις **21 Οκτωβρίου**, ημέρα της ανακομιδής των λειψάνων του.

Απολυτίκιον

Τοῖς τῶν δακρύων σου ὄμβροις, πάτερ Χριστόδουλε,
τῶν νοσημάτων ἐξαίρεις τὸν καύσωνα·
διό σε πιστῶς ἰκετεύομεν,
ἐπερχομένων παντοίων κακῶν ἡμᾶς λύτρωσαι,
πρεσβέων ἀπαύστως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Επίλογος

Στους δύσκολους καιρούς που διανύουμε ως λαός και ως χώρα, η ανάγνωση και η μελέτη της ζωής και του έργου λαμπρών προσωπικοτήτων, το όνομα των οποίων έμεινε ανεξίτηλο στην ιστορία εξαιτίας του ήθους, του έργου και της προσφοράς τους, ίσως να αποτελεί και έναν τρόπο διεξόδου από το «ηθικό» κυρίως τέλμα στο οποίο βρισκόμαστε.

Εμείς, τωρινοί μαθητές και μελλοντικοί ενεργοί πολίτες, το μόνο που έχουμε να πούμε στους ανθρώπους αυτούς είναι ένα μεγάλο «ευχαριστώ» για τον τόπο που μας παρέδωσαν, για όσα μας κληροδότησαν και για το αίσθημα υπερηφάνειας που κατακλύζει την ψυχή μας ήμαστε Πάτμιοι, που ήμαστε Έλληνες.

Βιβλιογραφία

Πλάτων Αϊβαζίδης:

- 🔗 <https://el.wikipedia.org/wiki>
- 🔗 <http://www.saint.gr/3425/saint.aspx>
- 🔗 <http://www.imkastorias.gr>

Δημήτριος Θέμελης:

- 🔗 <https://el.wikipedia.org/wiki>
- 🔗 <https://eistorias.wordpress.com>
- 🔗 <http://patmosweb.gr/patmosgr/historical/themelis>
- 🔗 <http://anthoulaki.blogspot.gr/2011/07/blog-post.html>

Άγιος Ιωάννης Θεολόγος:

- 🔗 <http://www.impantokratoros.gr/BF208F26.el.aspx>
- 🔗 <http://www.saint.gr/2500/saint.aspx>
- 🔗 <https://el.wikipedia.org/wiki>
- 🔗 <https://dosambr.wordpress.com>

Μακάριος Καλογεράς:

- 🔗 Όμιλία έκφωνηθεισαεις το Παρεκκλήσιον της Πατμιάδος, κατά την έορτήν της μνήμης του Αγίου Μακαρίου του Καλογερά, 19-1-2013.
- 🔗 <http://opatmios.blogspot.gr/2015/01/19.html>
- 🔗 <http://lyk-ekkl-patmou.dod.sch.gr>

Εμμανουήλ Ξάνθος:

- 🔗 <https://el.wikipedia.org/wiki>
- 🔗 <http://www.patmosislandinfo.gr/patmos/history/emmanouilksanthos/index.html>
- 🔗 <http://patmosweb.gr/patmosgr/historical/ksanthos>

☞ http://www.mathima.gr/files/25h_Martiou_orkos_filikon.html

Θεόφιλος Παγκώστας:

☞ Αρχιμανδρίτης Πλάτωνας Κρικρής, Διδακτορική διατριβή υποβληθείσα εις το τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης «Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Θεόφιλος Β΄ Παγκώστας ο Πάτμιος (1805 – 1825)

☞ <http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/20704/article.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Όσιος Χριστόδουλος:

☞ <http://www.saint.gr/3423/saint.aspx>

☞ <https://el.wikipedia.org/wiki>

☞ <http://opatmios.blogspot.gr/2012/10/21.html>

☞ http://www.imchiou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=846:-16-21-&catid=76:2012-05-18-22-14-22&Itemid=110